

branchevereniging van zorgorganisaties
verpleeghuiszorg | zorg thuis | revalidatie en herstel | jeugd

AI in de Langdurige Zorg (VVT & GHZ)

Addendum op het *NVZ-NFU Position Paper: "AI in de Zorg – Versneld en Verantwoord Opschalen"*

**Door: ActiZ en VGN
Maart 2025**

Addendum AI in de Langdurige Zorg

ActiZ en VGN zien voor de langdurige zorg kansen om met AI versneld de zorgvraag te verminderen en zelfstandigheid van mensen te vergroten. De minister van VWS wil de administratieve lasten verlagen en ziet AI als een belangrijk hulpmiddel (Regeerprogramma 2024). Ook in de gesprekken over o.a. het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord 2025 wordt aandacht besteed aan de kansen van AI en het versnellen van de AI agenda voor de zorg. AI kan de langdurige zorg efficiënter maken onder andere door administratieve taken te automatiseren, personeel en logistiek beter te plannen, vroegsignalering en diagnostiek te verbeteren, en gepersonaliseerde zorg en communicatie met en door cliënten te ondersteunen. Om AI optimaal te benutten, is samenwerking, focus en een gerichte agenda nodig.

NVZ en NFU hebben een position paper geschreven "[AI in de zorg – versneld en verantwoord opschalen](#)" dat een goed overzicht biedt van de specifieke uitdagingen van AI in de curatieve zorg met daarbij een voorstel voor een ontwikkelagenda voor de ziekenhuizen. ActiZ en VGN herkennen voor een groot deel de uitdagingen en de richting van de werkagenda in het position paper. Belangenorganisatie Ieder(in) beschreef samen met het European Disability Forum kansen en aandachtspunten voor inclusieve, toegankelijke en veilige AI-toepassingen. Voor de ouderenzorg is in het [AI-Kompas voor de ouderenzorg](#) (NL AIC & Vilans) een praktische leidraad beschreven voor AI-toepassingen en implementatie in deze sector. In dit kompas staat, evenals in het position paper voor de ziekenhuizen, de kansen voor de soorten AI voor de ouderenzorg en de huidige ontwikkelingen. Daarbij geeft het adviezen die goed gecombineerd kunnen worden met de adviezen in het position paper van de ziekenhuizen tot een brede werkagenda. Het kompas onderstreept de noodzaak van een aanvullende aanpak voor de gehele langdurige zorg, zodat AI versneld en verantwoord kan worden opgeschaald.

In dit addendum geven ActiZ en VGN een aanvulling op het NVZ-NFU position paper voor het ministerie van VWS, de IZA-tafels (inclusief te maken afspraken in toekomstige akkoorden), het Informatieberaad, systeempartijen en andere beleidsmakers, om met deze input gezamenlijk te komen tot een zorgbrede AI werkagenda.

De kansen van AI in de langdurige zorg

De langdurige zorg verschilt fundamenteel van de ziekenhuiszorg. AI in ziekenhuizen ondersteunt veelal diagnostiek en behandelingen, terwijl in de langdurige zorg de focus ligt op welzijn, zelfstandigheid en ondersteuning. Hier draait het om levenslange, relationele zorg met minder meetbare uitkomsten. AI moet niet alleen efficiëntie verhogen en bijdragen aan medische resultaten, maar juist ook de kwaliteit van zorg en van leven ondersteunen, inclusief sociale en emotionele behoeften. AI kan bijdragen aan het vergroten van zelfstandigheid van mensen zodat zij langer uit zorg blijven of met minder zorg toekunnen. Deze inzet van AI ligt daarmee (groten)deels binnen het sociaal

domein. Deze verschillen vereisen een op maat gemaakte aanpak bij ontwerp en implementatie van AI in de langdurige zorg.¹

Het toepassen van AI in de langdurige zorg biedt een veelheid aan mogelijkheden die gericht zijn op het **ondersteunen van het leven** van cliënten. Het vergroot zelfstandigheid en verkleint zorgafhankelijkheid. Daarnaast verbetert het welzijn, zelfvertrouwen en sociale aspecten van cliënten. Denk aan technologieën zoals slimme assistenten die duiding kunnen geven aan context en spraakgestuurde systemen die cliënten helpen bij dagelijkse taken, zoals het bedienen van apparaten. AI kan ook de toegankelijkheid voor cliënten vergroten door automatische vertalingen naar gebaren- of eenvoudige taal of taal voor anderstaligen mogelijk te maken.

AI verbetert zorgkwaliteit, veiligheid en preventie. Geavanceerde mobiliteitshulpmiddelen zoals slimme rolstoelen en valdetectiesystemen, en sensoren en gezichtsherkenning verhogen de veiligheid in zorginstellingen. AI-gestuurde alarmsystemen signaleren afwijkend gedrag, zoals dwaalgedrag of nachtelijke onrust, terwijl voorspellende toepassingen vroegtijdig valrisico's en cognitieve achteruitgang detecteren. Daarnaast ondersteunt AI cognitieve gedragstherapie en gedragsinterventies door gedragspatronen te analyseren en behoeften van cliënten op basis van bijvoorbeeld stress en pijn vroegtijdig in kaart te herkennen. Hierdoor kunnen zorgverleners tijdig interveniëren met preventieve maatregelen en escalaties kunnen worden voorkomen.

AI ondersteunt zorgverleners, mantelzorgers en ondersteunende diensten met betere informatiedeling en praktische hulpmiddelen, waardoor zij effectiever kunnen werken en hun taken minder belastend worden. AI helpt daarnaast de werkdruk voor zorgmedewerkers te verlagen en efficiëntie en werkplezier te verhogen. Denk aan tools met AI-software voor slimmer plannen en roosteren. In de langdurige zorg zijn rapportages gericht op zorg en welzijn en minder op medische aspecten. Spraakgestuurde verslaglegging en samenvattingen uit de diverse applicaties verminderen administratieve lasten voor de medewerkers. Ook liggen er kansen bij mantelzorgers die een steeds grotere rol hebben in de langdurige zorg, bijvoorbeeld bij het invullen van (toestemmings)formulieren.

Naast directe toepassingen voor medewerkers, cliënten en mantelzorgers heeft AI een impact op **beleid en onderzoek binnen de zorg**. Door grote hoeveelheden gegevens te analyseren, kan AI trends identificeren en bijdragen aan beleid dat beter aansluit bij de behoeften van cliënten. Data voor onderzoeksdoeleinden zijn in de langdurige zorg vaak meer tekstueel en divers van aard dan in de cure. Daardoor kan het trainen van AI modellen lastiger zijn of een andere aanpak vragen AI kan ook worden ingezet om de impact van zorginterventies te evalueren, waardoor praktijk en beleid beter op elkaar worden afgestemd. Deze inzichten ondersteunen de ontwikkeling van doeltreffender beleid en dragen bij aan een hogere kwaliteit van leven en langere zelfstandigheid voor cliënten.

¹ Zie voor de ouderenzorg ook het "[AI kompas voor de ouderenzorg](#)"

Uitdagingen

Hoewel AI veel kansen biedt, brengt de implementatie ervan in de langdurige zorg diverse uitdagingen met zich mee. Een van de grootste obstakels is de complexiteit van zorgtrajecten. In tegenstelling tot acute zorg, waarin diagnoses en behandelingen vaak meetbare uitkomsten hebben, is de langdurige zorg multidimensionaal en sterk afhankelijk van persoonlijke interacties. Dit maakt het ontwikkelen van gestandaardiseerde AI-modellen uitdagend. Bovendien is de zorgvraag in deze sector dynamisch en verandert deze mee met de levensfase en behoeften van cliënten, waardoor AI flexibel en aanpasbaar moet zijn.

Een andere uitdaging zijn technologische beperkingen. ECD's in de langdurige zorg zijn van een nieuwere generatie dan de EPD's uit de ziekenhuizen. Als bronsysteem kan er dan ook beter data uitgehaald worden. Data zelf is echter nog niet eenduidig en eenheid van taal en ontologie ontbreekt nog voor veel zorgdata. Daarnaast is data in de langdurige zorg diverser en multidimensioneel en ontbreekt het vaak aan continue (metings) data (zoals in de cure) en is daardoor minder gestandaardiseerd dan in de ziekenhuiszorg. In plaats van gestructureerde medische gegevens, zoals laboratoriumuitslagen of MRI-scans, wordt juist veel zorg- en welzijnsinformatie vastgelegd in vrije tekstnotities, hetgeen de bruikbaarheid voor AI-modellen beperkt. Voor overige applicaties geldt dat IT-leveranciers nog lang niet altijd zover zijn dat de zorgorganisaties zelf kunnen beschikken over hun data uit de applicaties op eenduidige wijze. Dit vormt een belemmering voor AI, dat afhankelijk is van betrouwbare en toegankelijke data. Met o.a. het gebruik van sensoren en zorgrobotica wordt er een veelheid aan applicaties gebruikt. Deze zijn nog lang niet goed op elkaar afgestemd. Afspraken over standaarden voor zorgtechnologie en data die daaruit komt zijn nodig.

De langdurige zorg kampt met beperkte budgetten en beperkte menskracht, waardoor investeringen in AI uitdagend zijn. In de ziekenhuiszorg kan AI directe voordelen opleveren door efficiëntere diagnostiek en behandeling, terwijl de voordelen in de langdurige zorg moeilijker tastbaar zijn. Implementatie brengt kosten met zich mee, evenals borging en onderhoud. De langdurige aard van de zorg vereist maatwerk, wat het ontwikkelen van breed inzetbare, gestandaardiseerde AI-oplossingen bemoeilijkt.

Een bijkomende uitdaging is de razendsnelle evolutie van AI-technologie. Een toepassing die net is geïmplementeerd, kan binnen korte tijd alweer verouderd zijn. Dit vraagt om continue investeringen in beheer en bijscholing van medewerkers, wat aanzienlijke kosten en tijd met zich meebrengt. Tegelijkertijd biedt deze uitdaging kansen. Door samenwerking op het gebied van scholing en kennisdeling, bijvoorbeeld via open-source trainingsmateriaal in de cloud, kan de sector efficiënter omgaan met deze snelle ontwikkelingen.

Het gebruik van AI technologieën brengt ethische en juridische vraagstukken met zich mee, met name op het gebied van privacy en gegevensbescherming. In de langdurige zorg kan het gebruik van consumententechnologie voor ondersteuningsvragen, zoals persoonlijke assistenten, extra privacy vragen met zich meebrengen. Het is essentieel dat AI-systemen voldoen aan de AVG-wetgeving, zoals vastgelegd in de [juridische kaders die o.a. VGN hiervoor heeft laten opstellen](#). Daarnaast kunnen fysieke beperkingen bij ouderen of mensen met een beperking zorgen dat standaard AI-systemen minder goed

functioneren. Denk aan AI-systemen waarbij specifieke houdingen, hoogtes van ogen bij herkenning (en cliënt zit in rolstoel) vereist zijn.

Tot slot, verandering roept vaak weerstand op, zowel bij zorgverleners als cliënten. De langdurige zorg richt zich sterk op welzijn, comfort en kwaliteit van leven. Beslissingen worden vaak gebaseerd op persoonlijke interacties en empathie—aspecten die tot op heden moeilijker te vertalen zijn naar AI-systemen. Hierdoor kan AI worden ervaren als een bedreiging voor de menselijke maat.

Aanbevelingen

Om AI succesvol te implementeren in de langdurige zorg, is een **mensgerichte benadering** essentieel. AI mag niet uitsluitend worden ontwikkeld op basis van technische mogelijkheden, maar moet aansluiten bij de behoeften en waarden van zowel cliënten als zorgverleners. Dit betekent dat AI niet alleen efficiënt, maar ook intuïtief en gebruiksvriendelijk moet zijn. Autonomie en keuzevrijheid moeten gewaarborgd blijven, met aandacht voor inclusiviteit en het voorkomen van discriminatie in algoritmen. Zorgverleners moeten de regie behouden over hoe en wanneer AI wordt ingezet, waarbij technologie ondersteunend en niet dwingend is. Dit zijn vraagstukken over ELSA (Ethical, Legal en Social Aspects). Vanuit de langdurige zorg is hierover al expertise bij partijen als Vilans, Academy Het Dorp, AIC4NL en het programma "Informatieveilig gedrag in de zorg".

Standaardisatie speelt een belangrijke rol in het maximaliseren van de impact van AI. Gestandaardiseerde richtlijnen en protocollen bevorderen de consistentie en effectiviteit van AI-oplossingen. Daarnaast dienen AI-systemen compatibel te zijn met de bestaande zorginfrastructuur, onderhoudbaar en schaalbaar. Duidelijke afspraken over aansprakelijkheid, datagebruik en cliënttoestemming zijn noodzakelijk om vertrouwen en verantwoord gebruik te waarborgen. Voor beschikbaarheid van data voor AI ontwikkeling zijn een goede georganiseerde informatiehuishouding, taalafspraken, en afspraken over infrastructuur essentieel. Europese en landelijke ontwikkelingen zoals de EHDS en het Landelijk Dekkend Netwerk dragen hieraan bij. Daarnaast zijn er sectorale voorbeelden zoals Health-RI voor de cure en de KIK-V aanpak voor de langdurige zorg beschikbaar. Een landelijk afsprakenstelsel voor secundair datagebruik dat gebaseerd is op de diverse sectoren kan faciliteren bij hergebruik van data voor AI.

Bij de ontwikkeling van AI moet expliciet rekening worden gehouden met **de menselijke maat**. AI is bedoeld om zorgverleners en cliënten te ondersteunen en te versterken. Heldere communicatie over de mogelijkheden en beperkingen van AI, training voor zorgverleners en adequate ondersteuning zijn cruciaal voor een soepele adoptie. In de gehandicaptenzorg betekent dit dat AI wordt afgestemd op de communicatiebehoeften en gedragskenmerken van cliënten, bijvoorbeeld door middel van spraakherkenning of automatische vertaling naar gebarentaal. Daarnaast kan AI in de langdurige zorg bijdragen aan zelfstandigheid en sociale interactie via digitale maatjes of sociale robots, die cliënten ondersteunen bij dagstructuur en sociale contacten. Deze aspecten vragen

extra aandacht bij validatie van AI-modellen. Het AI-Kompas voor de ouderenzorg biedt hierin concrete handvatten voor implementatie en strategische keuzes.

Het ontwikkelen van AI-oplossingen voor de langdurige zorg vereist **samenwerking** tussen technologiebedrijven, onderzoeksinstituten, universiteiten en zorgorganisaties. En tegelijkertijd **focus** op een gezamenlijke ontwikkelagenda en tegengaan van versnippering. Door co-creatie kunnen innovatieve en op maat gemaakte oplossingen worden ontwikkeld die voldoen aan de specifieke eisen van de sector. Daarnaast voorkomt heldere informatie over AI misverstanden en vergroot het vertrouwen in de technologie. Een ontwikkelagenda zoals voorgesteld in het position paper met een AI-versnellingslijst en daarbij behorende financiering en ondersteuning geeft kansen voor versnelling. Voor het inzetten van de schaarse tijd en middelen is zoveel mogelijk samenwerking wenselijk, met daarbij wel alle aandacht voor de verschillen tussen de zorgdomeinen. De langdurige zorg stelt daarom voor om een AI-versnellingslijst en financiële ondersteuning voor zorgbranches zorgbreed af te stemmen met gezamenlijkheid waar mogelijk en domeinspecifiek waar nodig. Voor de ouderenzorg heeft het AI-Kompas voor de ouderenzorg o.a. in kaart gebracht waar kansen liggen op korte en langere termijn. In de langdurige zorg zijn bestaande samenwerkingsstructuren die kansen bieden voor AI-ontwikkeling, implementatie en gezamenlijk leren. Zo heeft [Anders Werken in de Zorg](#) (hierna AWIZ) een al ver uitgerolde aanpak om regionaal met elkaar te werken aan innovaties waarbij de regio's leren van elkaar en het wiel niet opnieuw uitvinden. Zowel innovatie- als implementatiekracht neemt hierdoor landelijk toe. Vilans en Academy Het Dorp spelen een belangrijke rol in kennis ontwikkelen, verbreden en toepassen in de langdurige zorg, onder andere via de [Innovatie-impuls](#). De samenwerkingsinitiatieven [Samen Datagedreven Werken](#) (Regio+, regionale werkgeversorganisaties, Vilans en ActiZ) en [leren werken met data](#) (Academy Het Dorp, Academische Werkplaats ZoTeG en VWS) voorzien zorgbreed in een lerende community over datagedreven werken én AI. Binnen deze community zoeken medewerkers van zorgorganisaties elkaar op voor samenwerking, uitwisseling van kennis en ervaring en er worden webinars georganiseerd. Samen datagedreven werken voorziet ook het initiatief in een kosteloze datavolwassenheidsscan voor zorgorganisaties waarbij zij zelf inzicht krijgen en zichzelf kunnen benchmarken. Dit helpt bij de ontwikkeling van Data- en AI-readiness.

AI-oplossingen in de langdurige zorg moeten **flexibel** zijn en zich kunnen aanpassen aan veranderende omstandigheden, beperkingen en voorkeuren van cliënten. In tegenstelling tot de ziekenhuiszorg, waar AI vaak wordt ingezet voor puntoplossingen zoals diagnostiek, moet AI in de langdurige zorg langdurige ondersteuning bieden die meegroeit met de behoeften van cliënten en zorgverleners. AI oplossingen dienen daarmee onderdeel te zijn van de visie op zorg, zowel nu als in de toekomst, en mee te groeien met ontwikkelingen. Goede samenwerking tussen zowel ontwikkelaars als zorgorganisaties is daarbij essentieel.

Conclusie

AI heeft het potentieel om de langdurige zorg ingrijpend te verbeteren met mogelijkheden die verder reiken dan momenteel te overzien zijn, ActiZ en VGN werken samen met haar leden om de juiste focus te bepalen. De implementatie ervan vraagt een doordachte en sectorgerichte aanpak. Om AI effectief en verantwoord te benutten, is samenwerking op verschillende niveaus noodzakelijk. Aan diverse tafels wordt gesproken over de kansen van AI in de verschillende zorgdomeinen. Vanuit de langdurige zorg kunnen we de aandachtspunten en mogelijke oplossingen in het NVZ-NFU position paper in grote lijnen onderschrijven zoals genoemd voor o.a. wet- en regelgeving, ELSA, financiën, scholing, en veiligheid en vertrouwen. Dit zijn randvoorwaarden die nodig zijn voor onze zorgorganisaties om AI optimaal in te zetten en innovatie te bevorderen.

Vanuit de langdurige zorg vragen we daarnaast ruimte en ondersteuning voor de specifieke aandachtspunten in de langdurige zorg. De inzet van AI moet altijd gericht zijn op het ondersteunen van de zorgverlener en het behouden en/of verbeteren van de kwaliteit van leven van de cliënt. AI als inzet om mensen langer zelfstandig, met eigen regie en zorgonafhankelijk te kunnen laten zijn. We vragen dit perspectief vanuit de langdurige zorg toe te voegen aan de acties die NVZ en NFU omschrijven en samen met VWS willen oppakken rondom wet- en regelgeving, scholing, financiën, veiligheid en vertrouwen. ActiZ en VGN zetten zich hier graag voor in. Daarnaast vragen we bij een AI-innovatiestimuleringsprogramma (waartoe NVZ/NFU oproepen) ruimte te houden voor AI-innovaties in de langdurige zorg.

Door een gezamenlijke strategie te hanteren en open innovatie te stimuleren, kan AI een waardevolle bijdrage leveren aan een toekomstbestendige ouderenzorg en gehandicaptenzorg.